

Marsai Viktor:¹ Út a vadonba – Afrikai dzsihadista csoportok támadásai katonai bázisok ellen

Vezetői összefoglaló

- Az elmúlt években egyre gyakoribb, hogy az afrikai dzsihadista csoportok – gyakran megerősített századerővel védett – katonai támaszpontokat rohannak le és semmisítenek meg.
- A jelenség paradox módon szorosan illeszkedik abba a folyamatba, hogy 2011-2015 között több dzsihadista szervezet is komoly katonai vereségeket szenvedett el, amely taktikai–műveleti tevékenységük átgondolására és reformjára kényszerítette a csoportokat.
- A szómáliai aš-šabāb ilyen jellegű akciói után a szómáli dzsihadisták által alkalmazott *modus operandi* megjelent Nigériában, Nigerben, Maliban és Burkina Fasóban is. Több jel is arra utal, hogy a know-how közvetlen tudástranszferen (kiképzők) keresztül érkezett más régiókba.
- A katonai bázisok elfoglalása nem csupán fontos katonai, stratégiai, szimbolikus és pszichológiai siker a csoportok számára, de hozzájárul felszerelésük (fegyverek, robbanószer, járművek, üzemanyag, élelem) biztosításához és a helyi lakosság megfélemlítéséhez – esetenként a saját oldalukra állításához – is.
- Mivel egyes csoportok nemzetközi erők ellen is sikeresen alkalmazták ezt a módszert, félő, hogy a jövőben olyan bázisokat is támadás érhet, amelyekben európai – köztük magyar – katonák szolgálnak. Ráadásul ezek földrajzi kiterjedése nem fog automatikusan Afrikára korlátozódni.

2019. október 1-jén az Észak-Maliban tevékenykedő dzsihadista csoportok közel a Burkina Faso-i határhoz lerohantak és elfoglaltak két katonai bázist. A jelentések szerint a Mali Fegyveres Erők legkevesebb 25 halottat és 60 eltűntet vesztek a támadásban. A szélsőségesek akciói jól illeszkednek abba az elmúlt években erősödő, aggasztó trendbe, hogy az afrikai dzsihadista csoportok – gyakran megerősített századerővel védett – katonai támaszpontokat semmisítenek meg.

Az elmúlt évtizedben az afrikai kontinens a nemzetközi dzsihadista csoportok egyik fő működési területévé vált. Az African Center for Strategic Studies adatai alapján 2009-hez képest 2018-ra a vallási szélsőségesek által elkövetett támadások száma 288-ról 3050-re növekedett a kontinensen. Míg tíz évvel ezelőtt csupán öt afrikai ország szenvedett rendszeres merényletektől, addig 2018-ra ez a szám 13-ra emelkedett, az aktív szervezetek száma pedig csaknem megötszöröződött (5-ről 24-re). Bár a halálos áldozatok száma a 2015-ös csúcshoz (18856 fő) képest a tavalyi évben a felére csökkent (9744), ez lényegében egyetlen szervezet, a Boko Haram visszaszorulásához, illetve taktikaváltásához köthető (itt 12000-ról 3000 alá esett a halottak száma): az aš-Šabāb,² illetve a Száhelben tevékenykedő csoportok áldozatszámára 2015 után jelentősen megugrott, és 2018-ban is csak minimálisan mérséklődött.³

Az afrikai szervezetek ráadásul nem csupán mennyiségi, de komoly minőségi fejlődésen is keresztülmentek: globális viszonylatban számos olyan „innováció” köthető a kontinenshez, amelyek aztán csak később jelentek meg más térségekben. Ezek talán leglátványosabb elemét az árnyékkormányzatok kiépítése, illetve kiterjedt területek közigazgatási ellenőrzése jelentette: 2008-2009-re az aš-Šabāb csaknem 300000 négyzetkilométernyi területet és mintegy 6

¹ Dr. Marsai Viktor (marsai.viktor@uni-nke.hu) a Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Karának adjunktusa, az NKE EJKK SVKI külső munkatársa, a Migrációkutató Intézet kutatási igazgatója.

² A tanulmány az arab nevek esetében a magyar átírást, a szómáli nevek esetében a szómáli átírást, a nyugat-afrikaiaknál a bevett angol formátumot követi. A magyar nyelvben már meggyökeresedett formákat (például Mogadishu) megtartottuk.

³ [Frontlines in Flux in Battle against African Militant Islamist Groups](#), [online], 2019. 07. 09. Forrás: Africacenter.org [2019. 10. 16.]

millió embert tartott a fennhatósága alatt⁴ olyan szofisztikált, mind horizontálisan (területi alapú közigazgatás), mind vertikálisan (minisztériumi struktúra) szervezett kormányzati hierarchiában, amelyhez hasonlót talán csak az ún. Iszlám Állam tudott kiépíteni.⁵

A fentiekhez hasonló fejlődési elemnek tekinthető a katonai bázisok elleni támadások új gyakorlata, amely Szomáliából kiindulva terjedt át a száheli és csád-medencei válságócokra. Bár abban semmi újdonság nincs, hogy a dzsihádisták szervezetei katonai bázisokat támadnak meg, a Kelet-Afrikából kiinduló *modus operandi* számos olyan új elemet tartalmazott, amelyek minőségi, és ezzel szoros összefüggésben – az áldozatszámok vonatkozásában – mennyiségi változást hoztak az afrikai válságokban.

A kezdetek – a szomáliai válság és a katonai bázisok

A katonai bázisok elleni új típusú támadások paradox módon szoros összefüggést mutatnak a dzsihádisták szervezetei által elszenvedett katonai vereségekkel, illetve az ellenfeleik által elért sikerekkel mind Kelet-, mind Nyugat-Afrikában. Ahhoz, hogy megértsük ennek anatómiáját, röviden érdemes bemutatni a szomáliai eseményeket, amelyek mind háttérükben, mind módszerükben jól párhuzamba állíthatók a többi régióban történő későbbi akciókkal.

2010 és 2012 között az aš-Šabāb súlyos katonai vereségeket szenvedett. Az Afrikai Unió békefenntartó (békekikényszerítő) művelete, az AMISOM⁶ a megnövekedett létszámnak, a bekapcsolódó etióp, kenyai és dzsibuti alakulatoknak, illetve a fokozódó logisztikai támogatásnak köszönhetően fokozatosan kiszorította a dzsihádistákat a fővárosból, Mogadishuból, illetve több vidéki nagyvárosból. A szomáli felkelők 2009-2010 során még esetenként, főleg az ún. Ramadán-offenzívák során vállalkoztak arra, hogy nagyobb erők összevonásával szemtől szemben, szimmetrikus módon vegyék fel a harcot az AMISOM-mal, de a súlyos veszteségek és kudarcok hatására ezzel fokozatosan felhagytak. Ahogy Sandy Waade rámutatott, az aš-Šabāb súlyos hibát követett el, amikor gerilla szervezet léteire nyílt harcba bocsátkozott a reguláris erőkkel, és ennek több ezer elesett harcos, területi veszteségek és belső feszültségek lettek a következményei.⁷

Ugyanakkor a dzsihádisták ellenfelei képtelenek voltak kihasználni pillanatnyi előnyüket, és a szélsőségesek 2013 első hónapjaiban újjászervezték és feltöltötték soraikat. Bár a városok zöme az AMISOM és a Szomáli Nemzeti Hadsereg (SNA) ellenőrzése alá került, a vidék, valamint a városokat övező *bush*⁸ az aš-Šabāb felvonulási területe maradt. A dzsihádisták kényesen ügyeltek arra, hogy ne kövessék el a múlt hibáit, és aszimmetrikus hadviselés keretében zaklatták ellenfeleiket: fokozták a terrortámadások intenzitását Mogadishuban, vidéken pedig klasszikus gerilla hadjáratot folytattak. Minimális erők mozgatásával képesek voltak elválni a nagyobb településeket az áruforgalom elől, ahová csak az AMISOM megerősített konvojai vagy a légi úton érkező ellátás juthatott be. Ezáltal több helyen éhínség ütötte fel a fejét, erősítve az elégedetlenséget a központi kormányzattal szemben. Az SNA és az afrikai békefenntartók részvételével 2014-ben indított új szövetséges offenzívák pedig csak részben javítottak ezen a helyzeten.⁹

Hogy reagáljon az így jelentkező kihívásra, az AMISOM új stratégiával próbálkozott, és a nagyobb városok után vidéki területeken is megkezdte az Előretolt Műveleti Bázisok (*Forward Operating Base – FOB*) kiépíté-

⁴ Stig Jarle HANSEN: *Al-Shabaab in Somalia: The History and Ideology of a Militant Islamist Group*. Oxford, Oxford University Press, 2013. 52-76.; Paul D. WILLIAMS: *Fighting for Peace in Somalia*. Oxford, Oxford University Press, 2018. 13-15.; 70-98.

⁵ *Al-Shabaab as a Transnational Security Threat*, [online], *IGAD ISSP – Sahan*, 2016.03., 13-16.o. Forrás: IGAD [2019. 10. 16.]

⁶ African Union Mission in Somalia.

⁷ Lásd WILLIAMS 2018, 85-99.

⁸ A *bush* alatt általában a nehezen ellenőrizhető, nagy kiterjedésű és nehezen járható vidéki területeket értjük Afrikában, ahol a kormányzat fennhatósága ideális esetben is csak korlátozottan érvényesül.

⁹ Minderről részletesen lásd: MARSÁI Viktor: A szomáli szövetségi kormány első két éve és az al-Sabáb elleni katonai műveletek, 2012–2014 (I.). *Nemzet és Biztonság*, 8. évf., 2015/1, 65-95.; MARSÁI Viktor: A szomáli szövetségi kormány első két éve és az al-Sabáb elleni katonai műveletek, 2012–2014 II. *Nemzet és Biztonság*, 8. évf., 2015/2, 96-129.

sét. Hamarosan 80 FOB-t hoztak létre annak érdekében, hogy biztosítsák a fő ellátási útvonalakat és konszolidálják az elfoglalt régiókat.¹⁰ Ezzel párhuzamosan azt is megpróbálták elérni, hogy az AU békefenntartói mellett az SNA is létesítsen hasonló támaszpontokat¹¹ annak érdekében, hogy még inkább korlátozzák az aš-Šabāb mozgásterét és fokozzák a szervezetre gyakorolt nyomást.

Ez az új stratégia azonban négy szempontból is komoly kockázatokat hordozott magában. Egyrészt az AMISOM műveleti területe a kezdeti 100 négyzetkilométerről csaknem 400000-re nőtt, miközben a művelet jóváhagyott létszáma 8000-ról csupán 22000-re. Bár voltak törekvések további csapatnövelésre, erre a résztvevő államok ismételt erőfeszítései ellenére sem kaptak felhatalmazást az ENSZ BT-től.¹² E mögött elsősorban politikai–finansziális, semmint katonai indokok húzódtak meg: a művelet közel egymilliárd dolláros éves költségeinek zömét a nyugati donorállamok, illetve nemzetközi szervezetek biztosították, akik nem voltak hajlandók további forrásokat biztosítani az AMISOM-nak, mivel úgy érezték, hogy már így is erejükön felül járultak hozzá annak fenntartásához.¹³ Meg kell jegyeznünk azt is, hogy a műveletben résztvevő államok közül Etiópia az AMISOM struktúráján kívül is telepítettek erőket Szomáliába, így részben elvárható volt, hogy a szükséges csapatnövelést a többi résztvevő ország is saját erőből oldja meg.

Stratégiai szempontból azonban a fenntartható megoldást az SNA megerősítési jelentette volna, és ez volt az AMISOM FOB-stratégiájának másik Achilles-sarka. Bár az elmúlt két évtizedben számos ország és szervezet vett részt a somáli erők kiképzésében, annak eredményei elégtelenek voltak, így az SNA bevetetősége továbbra is korlátozott maradt.¹⁴ Mindez azért is komoly kihívás, mert így a somáli alakulatok nem, vagy csak kis részben képesek tehermentesíteni az AMISOM-ot. A megbízható somáli erők hiánya azért is probléma, mert a helyi lakosság a külföldi békefenntartókban sok esetben megszálló erőket lát, ami megnehezíti a megfelelő kapcsolatok kiépítését és a szükséges hírszerzési információk megszerzését. Ezek hiánya pedig nagyban hozzájárult az aš-Šabāb későbbi sikereihez.

Az AMISOM alacsony létszáma és az SNA korlátozott képességei összességében ahhoz vezettek, hogy a szövetségesek szárazföldi erői jelentősen túlterjeszkedtek. Mindehhez járult hozzá harmadik elemként a bevethető légi komponens hiánya, ami részben ellensúlyozhatta volna mind a hírszerzési hiányosságokat, mind a korlátozott szárazföldi csapásmérő képességeket. Az AU művelete azonban a 2012-es BT-felhatalmazás ellenére nem rendelkezett támadó helikopterekkel, és az első szállításra alkalmas eszközök is csak 2016 decemberében érkeztek meg.¹⁵ Kenya és Etiópia ugyan saját hatáskörben bevetett repülőgépeket, illetve helikoptereket, de ez meglehetősen esetlegesen működött.¹⁶

Végül negyedik tényezőként meg kell említenünk azt is, hogy még abban az esetben is, ha a fenti három problémát sikerült volna kiküszöbölni, a kisebb FOB-k kiváló célpontot jelentettek a szofisztikált ellenfelek számára. Jelenleg is teljesen irreális elvárás, hogy minden faluba megerősített századokkal védett, nehézfegyverekkel támogatott helyőrségeket hozzanak létre. Ez pedig azt jelenti, hogy – figyelembe véve a hiányos infrastruktúrát – a bázisok valamilyen szinten mindig is magukra lesznek utalva. Miközben az afrikai vidéki területek ellenőrzése másképp nehezen képzelhető el, a kis létszámú, néhány tucattól pár száz főig terjedő katonasággal védett támaszpontok megfelelő erőkoncentráció esetén sérülékenyek az ellenük végrehajtott akciókkal szemben – különösen, ha sem légi komponens, sem megfelelő hírszerzési–felderítési, sem jól működő kommunikációs csatornák nem állnak a rendelkezésükre.

¹⁰ WILLIAMS 2018, 193.

¹¹ Meg kell jegyezni, hogy ez a folyamat nagyon nehezen haladt előre. Lásd: Paul D. WILLIAMS: [Building the Somali National Army: Anatomy of a failure, 2008–2018.](#), [online] *Journal of Strategic Studies*, 2019. 02. Forrás: tandfonline.com [2019. 10. 17.], 22.

¹² [African Union Mission in Somalia \(AMISOM\) requests for 9,000 more soldiers ahead of 2018 exit plans](#), [online], 2016. 11. 17. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 17.]

¹³ Interjú Addisz-Abebában egy EU-szakértővel, 2016 február.

¹⁴ Lásd erről: WILLIAMS 2019.

¹⁵ WILLIAMS 2018, 16.

¹⁶ Harun MARUF: [Report: Kenya, Ethiopia Using Excessive Force Against Somali Civilians](#), [online], 2017. 04. 27. Forrás: voanes.com [2019. 10. 17.]

A szomáliai bázistámadások

2015-re az aš-Šabāb pontosan érzékelte, hogy ellenfelei túlterjeszkedtek, sebezhetővé váltak, és eljött az ideje a sikerrel kecsegtető összehangoltabb, látványosabb támadásoknak. Az, hogy a szervezet ismét a kockázatos szimmetrikus hadviselés részbeni feltámasztása mellett döntött, visszavezethető volt a potenciális eredményekre: a bázisok megtámadása és elpusztítása egyszerre számíthatott komoly katonai és szimbolikus eredménynek, emellett fegyverekkel, élelemmel, üzemanyaggal, lőszerrel, járművekkel láthatta el a dzsihádistákat. A külföldi békefenntartók lemészárlása elérhette a nemzetközi média ingerküszöbét, bizonyítva, hogy az aš-Šabāb továbbra is ütőképes és halálos erő, ugyanakkor demoralizálhatta az AMISOM katonáit, másrészt meggyőzhette a helyi szomáli lakosságot, hogy a békefenntartók nemhogy őket, de saját magukat sem képesek megvédeni. A későbbi események igazolni látszottak a felkelők számításait.

Mint említettük, a dzsihádisták már korábban is próbálkoztak hasonló módszerekkel és bázisok ellen is hajtottak végre támadásokat, ezek zöme azonban súlyos vereséggel zárult. Az egyik legemlékezetesebb ezek közül a 2012. februári, dél-szomáliai hosingow-i támaszpont elleni akció volt, amelyet a Kenyai Védelmi Erők (*Kenyan Defence Forces – KDF*) és szomáli milíciák közösen védtek.¹⁷ A felkelők több hullámban támadták a bázist, ám a szövetségesek hírszerzése már korábban értesült a készülől akcióról, így a jól szervezett ellenállás miatt a dzsihádisták súlyos vereséget és veszteségeket szenvedtek.¹⁸ Ugyanakkor mindez fontos tapasztalatokkal is szolgált a felkelők számára: egyértelművé téve előttük, hogy a meglepetés ereje nélkül kevés az esélyük a sikerre, illetve, hogy a pusztán kézfegyverekkel végrehajtott frontális támadásokat, amellett, hogy súlyos veszteségekkel járnak, viszonylag könnyű visszaverni.

A következő években az aš-Šabāb nem is nagyon próbálkozott hasonló akciókkal, 2014-2015-től kezdve azonban egyre gyakoribbak lettek a Szomáli Nemzeti Hadsereg, illetve a rendőri erők támaszpontjai elleni támadások.¹⁹ Ezek további fontos tanulságokkal szolgáltak a dzsihádisták számára, csakúgy, mint a Mogadishuban és a nagyobb városokban végrehajtott komplex terrortámadások. Ezek különösen a gépjárművekben elhelyezett – legtöbbször öngyilkos merénylők által működtetett – improvizált robbanóeszközök (*suicide vehicle-borne improvised explosive device – SVBIED*) terén hoztak kincset érő tapasztalatokat – és fejlődést – az aš-Šabāb számára.

A 2015-ben kezdődő támadások sikeréhez az is nagyban hozzájárult, hogy az AMISOM és az SNA vidéki jelenléte, illetve a szaporodó amerikai és szövetséges légitámadások miatt a felkelők megtanulták úgy átcsoportosítani és koncentrálni erőiket, hogy az lehetőleg minél kisebb feltűnést keltsen. Bár a Barack Obama elnöksége alatti amerikai légicsapások intenzitása meg sem közelítette a Donald Trump-érában tapasztalható ugrást, azok száma már 2010-től jelentősen emelkedett,²⁰ és a repülőgépek, illetve drónok tucatnyi aš-Šabāb-parancsnokkal végeztek, köztük a szervezet akkori emírjével, Abu Zubeyr Godané-val. Mindezek miatt a dzsihádisták 2013-2014 után már jóval óvatosabban mozgatták csapataikat, mint korábban.

Az első AMISOM katonai bázis, amit az aš-Šabāb lerohant, a Mogadishutól 100 kilométerre északnyugatra fekvő Leego városának támaszpontja volt, amelyet burundi katonái védtek nagyjából 100 fős erővel. A garizon sajátosságát az adta, hogy az AMISOM 1. műveleti szektorában feküdt, amelyet hivatalosan ugandai katonák védtek, a burundi erők az ettől északra fekvő 5. szektorért feleltek.²¹ Ugyanakkor a békeműveleten belüli megfelelő koordináció hiánya, valamint pillanatnyi katonai és politikai körülmények miatt több esetben is előfordult, hogy egyes nemzeti kontingensek más szektorokban kaptak feladatot – általában korlátozottan működve együtt az adott szektor vezető nemzetével. Mindez még sebezhetőbbé tette ezeket a támaszpontokat.

¹⁷ Aweys CADDE: [Renewed Fighting in Hosingow](#), [online], 2012. 02. 09. Forrás: Somalia Report [2019. 10. 17.]

¹⁸ WILLIAMS 2018, 196.

¹⁹ [Islamists Kill Eight Officers In Attack On Somali Police Station](#), [online], 2015. 06. 20. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 17.]

²⁰ [Obama's covert drone war in numbers: ten times more strikes than Bush](#), [online], 2017.01.17. Forrás: www.thebureauinvestigates.com [2019. 10. 17.]

²¹ Az AMISOM hat műveleti szektorának mindegyike hivatalosan egy-egy résztvevő nemzet fennhatósága alatt áll.

A 2015. június 26-i hajnali támadás során az aš-Šabāb lerohanta és elfoglalta a leego-i bázist. Az akció kezdetén egy SVBIED felrobbantotta a tábor bejáratát és elsöpörte az őrséget, majd a beözönlő dzsihádisták lemészárolták az álmukból felvert védőket. A különféle becslések szerint 50-70 burundi békefenntartót esett el,²² a felkelők a teljes felszerelést megszerezték.²³ A támadást követő káoszt jól szemléltette, hogy a bázist végül az etióp erőknek kellett visszafoglalniuk – több nappal a támadás után.²⁴

A korábbi akciók után Leego egyértelműen jelezte a fordulatot az aš-Šabāb taktikájában. A néhány tucat fővel végrehajtott, negyed-fél óráig tartó tűzharcok helyett a felkelők több száz fő összevonásával végrehajtott, jól szervezett támadást hajtottak végre. Az akciót saját bevallásuk szerint a meggyilkolt emírről elnevezett Abu Zubeyr zászlóalj hajtotta végre.²⁵

Már ennek az egyetlen sikeres támadásnak is súlyos következményei lettek. A legtöbb kontingens nem kockáztatott: az ugandai, burundi, kenyai erők és a velük együtt harcoló SNA-alakulatok számos veszélyeztetett, a leego-ihoz hasonló feltételekkel rendelkező bázist ürített ki. Így az aš-Šabāb harc nélkül foglalhatott vissza olyan stratégiai jelentőségű városokat, mint Qoryooley, Mubarak, Tortoroow vagy Awdheegle.²⁶ A kivonulás – különösen Alsó-Shabeelle tartományban – hamarosan fejvesztett meneküléssé fajult, és július 4-ig tucatnyi várost vesztek el a szövetségesek.²⁷

Mindez azonban nem tudta megakadályozni az újabb katasztrófákat. Augusztus végén Kismaayo közelében a dzsihádisták lerohanták az SNA egyik katonai bázisát, amelyben a kormányzati információk szerint 14, a felkelők beszámolóit szerint viszont száz somáli katona vesztette életét.²⁸ Az itt alkalmazott SVBIED-t egy olyan katona vezette, aki korábban az aš-Šabāb soraiban szolgált, majd színleg átállt a kormányerőkhöz.²⁹

2015. szeptember 1-jén, Abu Zubeyr Godane emír halálának első évfordulóján, alig öt héttel Leego után a dzsihádisták lerohanták a Janaale-ban fekvő ugandai AMISOM bázist is. A felkelők itt is egy nagyjából 100 fős helyőrséget választottak célpontul, amelyet 200-500 fő közötti erővel rohantak le. A támadás előtt az aš-Šabāb felrobbantotta a Shabeelle folyó hídját, hogy megakadályozza az esetleges erősítés beérkezését, illetve megsemmisítettek több telekommunikációs átjátszótoronyt is. Ezzel egyszerre blokkolták az AU békefenntartóinak,³⁰ illetve a helyi lakosságnak a kommunikációját, megakadályozva, hogy a lakosság körében levő esetleges szimpatizánsok értesítsék az ugandaiakat a támadásról. Az aš-Šabāb itt is először egy SVBIED-val nyitott utat a bázis belsejébe, majd a rohamozó – gépkarabélyokkal, könnyű géppuskákkal és RPG-gel felszerelt – harcosok betörték a táborba. Bár az AMISOM sokáig tagadta, hogy a bázist elfoglalták volna a felkelők, a kiszivárgott képek, illetve a helyszíni szemtanúk beszámolóit megerősítették a dzsihádisták sikerét. Az ugandai erők először 12, majd 19 halottat ismertek el, de somáli és nyugati források szerint az elesett békefenntartók száma itt is meghaladta az 50-et. Az aš-Šabāb ismét nagymennyiségű felszerelést zsákmányolt.³¹

Janaale azért is jelentett komoly presztízsveszteséget az AMISOM és a szövetségesek számára, mert a burundi békefenntartókkal szemben az ugandaiakat – az etiópokhoz hasonlóan – tapasztalt és harcedzett katonáknak tartották. A leego-i és kismaayo-i sikert lehetett annak a számlájára írni, hogy azt kevésbé ütőképes ellenfelek ellen hajtották végre. Janaale viszont bebizonyította, hogy a dzsihádisták méltó ellenfele a legjobb AMISOM-egységeknek is. A szövetségesekbe vetett bizalmat tovább rombolta, hogy a békefenntartók – csakúgy,

²² Az AMISOM és a hozzájáruló nemzetek sosem közölnek adatokat az elszenvedett veszteségekről.

²³ [Al-Shabab Attack Kills Scores of AU Soldiers](#), [online], 2015. 06. 26. Forrás: VOANEWS [2019. 10. 18.]

²⁴ Caleb WEISS: [Shabaab ambushes Burundian troops near Leego](#), [online], 2015. 07. 15. Forrás: Long War Journal [2019. 10. 18.]

²⁵ WEISS, 2015.

²⁶ [Al-Shabab militants capture 3 Somali towns: Officials Share](#), [online], 2015. 07. 03. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 18.]; [Somalia: Allied forces pull out despite lingering fears](#), [online], 2015. 07. 02. Forrás: Garoweonline [2019. 10. 18.]

²⁷ [Somalia: Soldiers Vacate Janaale Town in Lower Shabelle](#), [online], 2015. 07. 04. Forrás: AllAfrica [2019. 10. 18.]

²⁸ [14 killed as suicide car bomber targets military camp](#), [online], 2015. 08. 22. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 18.]

²⁹ [Death toll rises to 16 in Somalia suicide attack](#), [online], 2015. 08. 23. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 18.]

³⁰ Megfelelő, megbízható telekommunikációs és hírközlési eszközök hiányában az AMISOM is gyakran rá van utalva a polgári mobilszolgáltatók vonalaira.

³¹ [Al-Shabaab kills 'over 50' Amisom soldiers, say Western sources](#), [online], 2015. 09. 02. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 18.]

mint Leego után – kénytelenek voltak számos környező bázist kiüríteni, hogy rendezzék soraikat, illetve megakadályozzák a garizonok elvágását a főerőktől.³² A szélsőségesek – kiaknázva a helyzetet – agresszíven terjeszkedtek tovább, és két héttel később Mogadishutól északnyugatra újabb két SNA bázist foglaltak el.³³ Emellett gerillatámadásaik intenzitását is növelték: volt olyan Buuloburde-be tartó AMISOM-konvoj, amelyet kilenc (!) támadás ért, mielőtt elérte a várost.³⁴

Ceel Cadde és Halgan

Az AMISOM-ban résztvevő TCC-k különbözőképpen reagáltak az új kihívásra. A most bemutatásra kerülő két példa, Ceel Cadde³⁵ és Halgan két eltérő, negatív és pozitív példát mutat be pár hónapos időbeni eltéréssel. Ugyanakkor azt is demonstrálják, hogy még a viszonylagos védelmi sikereknek is nagy ára van: a dzsihádisták ilyen jellegű akciója még jól szervezett ellenállás esetén is komoly veszteségeket képes okozni.

2016. január 15-én került sor az AMISOM történetének eddigi legnagyobb katasztrófájára, amikor az aš-Šabāb erői lerohanták a Kenyai Védelmi Erők (KDF) Gedo régióban fekvő ceel cadde-i bázisát.³⁶ Ceel Cadde egyszerre szimbolizálta az AU-békefenntartók hiányosságait, illetve azt, hogy ezeket a felkelők milyen kíméletlen precizitással aknázzák ki.

Ceel-Cadde – akárcsak Leego – a KDF zónáján kívül, az etióp szektor területén feküdt, ami eleve sebezhetővé tette a garizont. A támaszpont állományát új katonák alkották, akik alig két héttel korábban érkeztek meg Szomáliába. A Kenyai Védelmi Erők rotációs rendszere úgy működött, hogy egy-egy váltásnál a teljes század-erőt lecserélték, így Ceel Caddéban nem maradtak olyan katonák, akik tisztában lettek volna a helyi körülményekkel. Ez különösen a felderítés és a hírszerzés terén bosszulta meg magát: két hét alatt az új kontingens nem tudott érdemi kapcsolatot kiépíteni a helyi közösséggel.

Mindezt tetézte, hogy sajtóhírek szerint a helyi szomáli közösség eleve nem nézte jó szemmel a KDF jelenlétét. Ennek oka az volt, hogy a kismaayo-i székhelyű szomáli szövetségi tagállam, a Gedót is magába foglaló Jubba Átmeneti Adminisztráció³⁷ (JIA) az Ogaadeen klán ellenőrzése alatt állt, vezetője, a JIA elnöke, Axmed Madobe pedig a KDF kiemelt támogatását élvezte. Nairobi Madobe megsegítésével igyekezett stabilizálni a határ szomáli oldalán fekvő területeket, hogy így pufferzónát hozzon létre saját országa védelmére. Ugyanakkor a politikai és katonai támogatásért cserébe Madobe bevonta a kenyai csapatokat a különféle gazdasági tevékenységekbe (cukor- és faszénkereskedelembé/csempészetbe), amely virágzó üzletet jelentett a KDF és parancsnokai számára.³⁸ Az Ogaadeen klán a kenyai támogatást arra is igyekezett felhasználni, hogy régi riválisát, a Mareexant kiszorítsa mind a kereskedelemről, mind az általa ellenőrzött mezőgazdasági területekről. Így a Mareexan ahhoz az erőhöz fordult segítségért, amely helyre tudta billenteni a status quót: az aš-Šabābhoz. Mindez nem csupán azt jelentette, hogy a dzsihádisták észrevétlenül vonulhattak fel a bázis elleni támadáshoz, de állítólag azt is, hogy a Mareexan harcosokkal is támogatta a felkelőket.³⁹ Ezt a narratívát támasztja alá, hogy a kenyai bázistól alig 600 méterre levő SNA FOB-t a helyőrsége pár órával a támadás előtt elhagyta anélkül,

³² [Somalia: AU forces vacate areas in Lower Shabelle amid al-Shabaab raids](#), [online], 2015. 09. 05. Forrás: Garoweonline [2019. 10. 18.]

³³ [Islamist rebels attack Somali army bases, retake town](#), [online], 2015. 09. 18. Forrás: Hiiraan [2019. 10. 18.]

³⁴ Online interjú egy ENSZ-diplomatával, 2015. október.

³⁵ Angol átírásokban a helységnévből a letöbbször El-Adde lett, de ez félrevezető, mivel nem az arab határozott névelőről van szó, hanem a „kutató” jelentésű szomáli *ceel* főnévről.

³⁶ [Dozens die as militants strike in Somalia](#), [online], 2016. 01. 15. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 04.]

³⁷ Mai hivatalos neve Jubba-öld (Jubaland).

³⁸ [The Kenyan army is accused of running a sugar-smuggling racket with Somali terrorists](#), [online], 2015. 11. 23. Forrás: Economist [2019. 11. 04.] Kenya tagadja ezeket a vádakat.

³⁹ [Kenya: Local clan in El Adde might have betrayed KDF](#), [online], 2016. 01. 25. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 04.]; [Backing rival clans led to the defeat at El Adde](#), [online], 2016. 03. 01. Forrás: The Star [2019. 11. 04.]; Interjú az EUDEL AU egyik katonai szakértőjével, Addisz-Abeba, 2016. február.

hogy erről a szomszédos kenyai erőket értesítették volna.⁴⁰ Ugyanakkor a szomáli hadsereg azt nyilatkozta, hogy figyelmeztették kenyai partnereiket a készülő támadásról.⁴¹ A kenyai túlélők beszámolója szerint az akció azért is érte őket váratlanul, mert a helyi lakosság általában fel szokott figyelni a környéken gyülekező aš-Šabāb harcosokra, és napokkal a dzsihádisták támadása előtt megfigyelhető az elvándorlásuk. 2016. január 15-én azonban ennek nem volt jele,⁴² ami szintén a felkelők és a Mareexaan közti együttműködés teóriáját erősíti.

Akárhogy is történt, a KDF 250 fős helyőrségét – amelyet 82 mm-es és 105 mm-es aknavetőkkel is megerősítettek – teljesen váratlanul érte a támadás. Azt, hogy a kenyai erők esetenként még ötvennyi szomáliai hadviselés után is milyen felkészületlenségről tettek tanúbizonyságot, jelezte, hogy a bázis nem volt kellően megerősítve lövészárkokkal és szögesdróttal, a környező bozótot nem vágták ki, illetve a bázis kapujához vezető utat nem zárták le az (S)VBIED-k elől. A katonák számára fejenként csak egy-egy tár lőszer osztottak ki annak érdekében, hogy azt nehozz eladják a feketepiacon.⁴³ Hogy minél később kaphassanak erősítést, a roham előtt a dzsihádisták megsemmisítették a környéken levő mobiltelefon-átjátszótoronyokat, illetve rögtön a támadás elején felrobbantották a bázis saját híradóközpontját egy autóba rejtett második pokolgéppel – amelynek szintén különösebb nehézségek nélkül sikerült áttörnie a laza kenyai védelmen.⁴⁴

A bázis helyőrsége megsemmisítő vereséget szenvedett. Bár a nairobi kormányzat mindent elkövetett, hogy a lehető legkevesebb információ szivároгjon ki a katasztrófáról, az olyan mértékű volt, hogy ez a törekvés csak részben lehetett sikeres. A különféle beszámolók alapján a védők közül 120-160-an haltak meg, és tucatnyian estek fogságba. A térségben uralkodó viszonyokat jól jelzi, hogy a kenyai túlélők, akik zöme sebesült volt, nem mert a földrajzilag közelebb fekvő KDF-bázis felé menekülni, hanem a határ kenyai oldalán fekvő, 100 kilométer távolságban levő El Wak felé vette az irányt.⁴⁵ A kenyai erőknek csak január 22-én, egy héttel a rajtaütés után, súlyos harcokban sikerült visszafoglalniuk a bázist.⁴⁶ A kenyaiak presztízsét és megítélését tovább rontotta, hogy a bosszúból végrehajtott légitámadásokban legalább annyi civil, mind dzsihádistát veszített életét. Ugyanakkor az is egyértelművé vált, hogy a KDF nem tudja tartani Ceel Caddét, illetve több más garizont, és megkezdte azok kiürítését.⁴⁷

Az aš-Šabāb a stratégiai kommunikáció frontján is kiaknázza győzelmét, és a Katāi’b Media felületén egy 48 perces videót mutatott be a támadásról, amelyen legkevesebb 70 halott kenyai katona, számos fogoly, illetve a zsákmányolt felszerelés (aknavetők, nagy mennyiségű lőszer és robbanóanyag, illetve közel harminc páncélozott harcjármű és egyéb gépjármű) is látható.⁴⁸

A támadás valószínűleg a dzsihádisták számára is súlyos veszteségekkel járt. Erre utal, hogy a túlélő harcosok között fejenként 400 dollárt osztottak ki a parancsnokok.⁴⁹

A szakirodalomban és a médiában a ceel cadde-i kudarc ellenpontjaként legtöbbször az etióp erők Halgannál vívott sikeres harcát szokták kiemelni. Az Etióp Nemzeti Védelmi Erők (ENDF) bázisa a 4-es szektorban, tehát a dzsibuti hadsereg műveleti területén feküdt, nem a saját 3-as szektorukban. Vagyis a dzsihádisták itt is egy, a saját területükön kívül fekvő helyőrséget választottak célpontul. Ez esetben azonban nem működött a korábbi recept. Ennek első kritikus eleme a megfelelő hírszerzés volt. Az etiópok ugyanis – szemben más AMISOM-kontingensekkel – szoros kapcsolatot építettek ki a helyi klánokkal, így már a támadás előtt értsültek a készülő

⁴⁰ Somalia: KDF Camp Had 240 Soldiers, Half Missing, [online], 2016.01.20. Forrás: AllAfrica.com [2019. 11. 04.]; Paul D. WILLIAMS: The Battle at El Adde: The Kenya Defence Forces, al-Shabaab, and Unanswered Questions, [online], 2016. 07. Forrás: Ipinst.org [2019.11.04.]

⁴¹ Mystery of missing Kenyan commander in Somalia, [online], 2016. 01. 20. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 04.]

⁴² Uo.

⁴³ Interjú az EUDEL AU egyik katonai szakértőjével, Addisz-Abeba, 2016. február.

⁴⁴ KDF camp had 240 soldiers, half missing, [online], 2016. 01. 20. Forrás: The Star [2019. 11. 04.]

⁴⁵ Mystery of missing Kenyan commander in Somalia, [online], 2016. 01. 20. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 04.]

⁴⁶ Kenyan forces regain control of Somali camp, [online], 2016. 01. 22. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 04.]

⁴⁷ Somalia: Al-Shabaab seizes strategic town as Kenyan withdrawal, [online], 2016. 01. 26. Forrás: Garoweonline.com [2019. 11. 04.]

⁴⁸ WILLIAMS 2016, 2-3.

⁴⁹ WILLIAMS 2018, 200.

akcióról. Ez nemcsak azt tette lehetővé, hogy a békefenntartók készen várják a támadást, hanem azt is, hogy az előretolt megerősített támpontokból érkező oldalazó tűznek – illetve a korábban kiirtott növényzetnek – köszönhetően halálzónákat hozzanak létre, amelyekben összeomlottak az aš-Šabāb rohamai. Bár erről kevés információ áll rendelkezésre, úgy tűnik, a SVBIED-k sem tudtak akkora pusztítást végezni, mint a korábbi esetekben.⁵⁰ Bár a dzsihádisták a nagyjából 500 fős támadó csoport mellett egy 100-150 fő közötti erővel lezárták a leközlelőbbi AMISOM bázis, a dzsibuti erők által védett Buuloburde felé vezető utat, hogy Halgan ne kaphasson erősítést, a gyors riasztásnak köszönhetően az ENDF saját hatáskörben telepített – tehát nem az AMISOM köteleke alá tartozó – támadó helikoptereket vetett be tűztámogatásként, miközben az AU-művelet logisztikai támogatását végző ENSZ-misszió, az UNSOS⁵¹ szállító helikopterei ellátást hoztak és evakuálták a sebesülteket.⁵² Mindezeknek köszönhetően az etiópok visszaverték az aš-Šabāb erőit, és súlyos veszteségeket okoztak nekik: különféle beszámolók szerint 140-248 felkelő esett el a támadásban,⁵³ ami a dzsihádisták egyik legsúlyosabb, egy nap alatt elszenvedett vesztesége volt történetük során.

Ugyanakkor az aš-Šabāb szerint 43 etióp katona esett el az összecsapásban,⁵⁴ és ezt a számot több szakértő is reálisnak tartja.⁵⁵ Ez azért elgondolkodtató, mert azt bizonyítja, hogy a dzsihádisták még úgy is súlyos veszteségeket tudtak okozni az ENDF-nek, hogy a legtöbb tényező a védőknek kedvezett. Vagyis hiába volt a korai előrejelzés, a légítámogatás, a sebesültek légi mentése, a jól szervezett tűzvezetés, mindez nem tudta megakadályozni, hogy a támaszpont elleni roham feltartóztatása több tucat etióp békefenntartó életébe kerüljön. Ez azt mutatja, hogy ha a támadók eljutnak arra a pontra, hogy nagy tömegben megrohamozzák az adott bázist, már nehezen kerülhetők el a magas saját veszteségek.

A szómáliai események ezzel nem értek véget. 2017. január 27-én az aš-Šabāb Kulbiyonál újabb kenyai bázist rohant le, ahol több tucat katonát mészároltak le. Emellett a dzsihádisták tucatnyi SNA-támaszpontot támadtak meg és foglaltak el, több száz szómáli katonát megölve és nagy mennyiségű felszerelést zsákmányolva. A felkelők egyedül 2017 szeptembere és decembere között négy bázist rohantak le és 60 szómáli fegyverest mészároltak le.⁵⁶

Az ellenfél demoralizálása, a bázisok kiürítése, a lakosság megfélemlítése, elbizonytalanítása és a támadások hírértéke mellett nem becsülhetjük le a zsákmányolt felszerelés jelentőségét. Egy 2017-es helyszíni vizsgálat alapján az aš-Šabāb által 2015 decembere és 2017 márciusa között alkalmazott különféle improvizált robbanóeszközök (IED) 60 %-a a lerohant AMISOM-bázisokról származó robbanószer felhasználásával készült.⁵⁷ Mindez bizonyítja, hogy a támaszpontok elleni sikeres támadások nem csupán stratégiai-szimbolikus értékkel bírnak, de a szómáli dzsihádisták szervezet napi működése szempontjából is meghatározó.

A modus operandi proliferációja – bázistámadások a Csád-medencében

Mára viszonylag jól dokumentált, hogy a nyugat-afrikai dzsihádisták csoportok, mindenképp a Boko Haram születésénél/radikalizációjánál az aš-Šabāb fontos támogatást nyújtott a szervezetek számára, elsősorban a kiképzés terén, és ez az együttműködés kiterjedt a Száhelben és a Szaharában tevékenykedő különféle AQIM-csoportokra is.⁵⁸ Bár ezt az együttműködést nem érdemes túlértékelnünk, jól mutatja, hogy a különféle csoportok figyelnek egymásra, és mind a know-how, mind az ideológia, mind a harcosok bizonyos fokú transzfere

⁵⁰ [Al-Shabab Attacks Military Base in Somalia](#), [online], 2016. 06. 09. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 11.]

⁵¹ United Nations Support Office in Somalia

⁵² WILLIAMS 2016, 3.; WILLIAMS 2018, 201-202.

⁵³ [Ethiopia, Somalia forces killed over 200 militants](#), [online], 2016. 06. 11. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 11.]

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ WILLIAMS 2018, 202.

⁵⁶ [Somalia: Up to 30 Percent of Soldiers Unarmed](#), [online], 2017. 12. 20. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 11.]

⁵⁷ [Shabaab bombs use explosives seized from Kenyan bases, expert says](#), [online], 2017. 07. 01. Forrás: Hiiraan [2019. 11. 11.]

⁵⁸ Lásd: [Curbing Violence in Nigeria \(II\): The Boko Haram Insurgency](#), [online] Africa Report No. 216, 2014. 04. 03., Forrás: International Crisis Group [2019. 11. 11.], 22-26.

zajlik köztük. Így nem véletlen, hogy az aš-Šabāb által alkalmazott új *modus operandi* a katonai bázisok elleni támadásra felkeltette a nyugat-afrikai, illetve a száheli dzsihádisták csoportok érdeklődését, ezért beépítették azokat saját működésükbe, sőt saját innovációkat is bevezettek. Bár ezek az esetek – részben a jóval korlátozottabb külföldi médiajelenlét miatt – kevesebb publicitást kaptak, és az adott kormányok is igyekeztek, amennyire lehet, visszatartani a velük kapcsolatos információkat, a kialakuló kép így is aggasztó.⁵⁹

Azt, hogy a hasonló támadási módszerek mögött nem pusztán véletlen húzódik meg, jelzi, hogy az első komolyabb, katonai bázist célzó támadást az a Boko Haramból kiváló Nyugat-afrikai Iszlám Állam (ISWAP) frakció követte el, amelynek akkori vezetője, Mamman Nur maga is több ízben járt Szomáliában és kapott kiképzést az aš-Šabābtól.

A Boko Haram és frakciói – akárcsak az aš-Šabāb – korábban már többször is végrehajtottak támadásokat katonai bázisok ellen, azonban azok kisebb léptékű akciók voltak. 2015 végétől azonban több olyan cselekményre is sor került, amelyben már 100 főt meghaladó erők vettek részt.⁶⁰ 2016. június 4-én aztán több száz dzsihádisták támadta meg a Niger állam Diffa tartományában fekvő Bosso városának katonai bázisát. A támaszpont a dzsihádisták ellen harcoló nigéri-nigériai erők közös garizonjaként szolgált. A felkelők lerohanták a védőket, akik közül 32-en estek el, és elfoglalták a bázist. A támadók számottevő zsákmányra tettek szert fegyverben, lőszerben, élelmiszerben és egyéb felszerelésben, és a koalíciós erőknek csak a következő napokban, a légi bevetésével sikerült kiszorítaniuk a dzsihádistákat a területről.⁶¹

Az akciót az ISWAP vállalta magára, és az aš-Šabābhoz hasonlóan komoly médiatevékenységet folytatott a támadás bemutatására. Bosso demonstrálta az Abubakar Shekau vezette Boko Haramból kiszakadt, Mamman Nur vezette ISWAP ütőképességét egy katonai bázis megsemmisítésével; a változó hozzáállást a civil lakossághoz, melynek értelmében – szemben Shekauval – a mérsékelt muszlim lakosság már nem számított ellenségnek, csak – a dzsihádisták szervezetek narratívája szerint – az „elnyomó” és „kizsákmányoló” központi kormányokat képviselő katonaság; illetve szerzett harci tapasztalatokat és nagymennyiségű ellátmányt.⁶² A támadás műveleti szempontból is komoly teljesítménynek számított, mivel arra több száz kilométerre a csoport hagyományos műveleti területétől került sor.⁶³

Az ISWAP taktikájának fejlődése kevésbé volt egyenletes, mint az aš-Šabābé. Ez megmutatkozott abban, hogy a bosso-i siker után a nigériai felkelők egy jóval nagyobb katonai bázist, a Csád-tó (egykori) partján fekvő Kangarawa támaszpontját választották célpontul. 2016 augusztusa és 2017 januárja között azonban több támadásuk is kudarcot vallott, és a súlyos veszteségek miatt egyrészt újra erőt kellett gyűjteniük, másrészt át kellett értékelniük a célpontválasztást.⁶⁴ A szakadár csoport és az anyaszervezet közti viszályok is komoly erőforrásokat kötöttek le.

Mindezek miatt egészen 2018 közepéig kellett várni a bázistámadások új hullámára, amelyek azonban komoly minőségi ugrást jelentettek a korábbi kudarcok után. 2018 júliusa és 2019 májusa között több tucat FOB-t ért támadás, és sokat közülük el is foglaltak a dzsihádisták. Mivel a nigériai kormányzat nem közöl adatokat a veszteségekről, ezeket csak találgatni lehet, de visszafogott számítások szerint is több száz katona esett el ezekben a harcokban.⁶⁵

Az ISWAP, illetve a Shekau vezetése alatt maradt JAS (Jamā'at Ahl as-Sunnah lid-Da'wah wa'l-Jihād) ráadásul képes volt a Csád-medence Szomáliától eltérő viszonyaihoz alakítani az akcióit. A nyugat-afrikai dzsihádisták például nagy számban alkalmaztak motorkerékpárokat támadásaik során, amely a sűrű növényzettel és

⁵⁹ Általános probléma Nyugat-Afrika esetében, hogy a médiajelenlét és -figyelem jóval korlátozottabb, mint a továbbra is „szártémának” tekinthető Szomália esetében, így jóval kevesebb és kevésbé részletes anyag érhető el a témában.

⁶⁰ Omar S. MAHMOOD – Ndubuisi Christian ANI: Factional Dynamics within Boko Haram. *ISS Research Papers*, July 2018, 40.

⁶¹ [Boko Haram extremists kill dozens of soldiers in Niger military base](#), [online], 2016. 06. 05. Forrás: Guardian [2019. 11. 11.]

⁶² [Facing the Challenge of the Islamic State in West Africa Province](#), [online], Africa Report No. 273, 2019. 05. 16. Forrás: International Crisis Group [2019. 11. 11.], 5.

⁶³ MAHMOOD – ANI 2018, 11.

⁶⁴ [Facing the Challenge of the Islamic State in West Africa Province](#), 12.

⁶⁵ Uo., i.

hiányos infrastruktúrával rendelkező területen nagyfokú mobilitást és a meglepetés erejét kölcsönözte számukra.⁶⁶

A megfelelő hírszerzés és felderítés lehetővé tette, hogy 2018-re az ISWAP szomáliai társainál is jóval nagyobb garizonokat rohanjon le. 2018. július 14-én a Yobe államban fekvő Jilli támaszpontját érte támadás. A bázist egy zászlóaljnyi (!) erő védte, mintegy 700 fő. Az ISWAP mégis elfoglalta a garizont és a különféle becslések szerint több tucat – akár több száz – katonával végzett.⁶⁷

A dzsihádisták sikerét számos tényező segítette. Jilli távol esett az intenzív harcok helyszínétől, ráadásul frissen toborzott és új fegyverekkel felszerelt, tapasztalatlan kontingens védte. Az ISWAP minderről pontos információkkal rendelkezett, és akárcsak Bosso esetében, itt is nagy távolságról, észrevétlenül csoportosította át erőit a támadáshoz, ami komoly koordinációs és logisztikai teljesítmény. A tábor kapujánál levő védelmet úgy sikerült semlegesíteniük, hogy az első hullámban gépkocsikon érkező harcosok a nigériai hadsereg legújabb, frissen bevezetett egyenruháját viselték, amely miatt a védők azt hitték, baráti erők érkeznek a táborba.⁶⁸ A sikeres akció során a dzsihádisták nagymennyiségű fegyvert és egyéb felszerelést zsákmányoltak.

Hasonló eredményeket tudtak felmutatni a Csád-tó partján fekvő Baga és Doro Gowon szárazföldi és tengerészeti bázisa ellen. Az ISWAP saját állítása szerint több tucat nigériai katonával végzett, és a fotók tanulsága alapján számos felfegyverzett csónakot megsemmisített, illetve nagymennyiségű felszerelést – köztük láncalt-pas páncélozott harcjárműveket – zsákmányolt.⁶⁹ A fokozódó katonai nyomás miatt a nigériai hadsereg nem tudta tartani pozícióit a Csád-medencében, és nem csupán számos FOB-t, de nagyobb katonai támaszpontokat is kiürített. Erre a sorsa jutott Kangarawa is, amelyet 2018 decemberében harc nélkül ürítettek ki. Ez azzal járt, hogy 2019 januárjára a Csád-tó közvetlen környéke teljes egészében az ISWAP ellenőrzése alá került. Bár 2019 februárjában a nigériai és csádi erőkől álló Többszemzeti Egyesített Harci Kötelék (MJTF) megindította Operation Yancin Tafki elnevezésű műveletét a terület visszafoglalására, az – a Nigériai Hadsereg bombasztikus nyilatkozatai ellenére – egyelőre csak mérsékelt eredményeket ért el, súlyos saját veszteségek árán. Mindezt jól szemléltette, amikor két nappal Mansur Dan Ali nigériai védelmi miniszter nyilatkozata után, miszerint a Boko Haram struktúráját és vezetését szétverték, az ISWAP lerohanta a Biu melletti katonai támaszpontot. Figyelemre méltó, hogy az akcióban a dzsihádisták a több tucat könnyű gépjármű⁷⁰ mellett három páncélozott harcjárművet is bevetettek. A tucatnyi lemészárolt katona mellett a dzsihádisták hírportálokra feltöltött videók tanulsága szerint a támadók ismét nagymennyiségű fegyvert zsákmányoltak.⁷¹ Mindez jól cáfolta az optimista nigériai nyilatkozatokat.

A csád-medencei sikerek azért is figyelemre méltó eredmények a dzsihádisták részéről, mert a Nigériai Hadsereg egyike a szubszaharai Afrika legjobban felszerelt és kiképzett erőinek, amelyek komoly harci tapasztalatokkal is rendelkeznek. A koordináció is jobban működik esetükben, mint a különböző szektorokban szétszórt AMISOM-erők között. Ráadásul – szemben a szomáliai hadszíntérrel – a Csád-medence FOB-i általában számíthatnak légitámogatásra, amelyre Kelet-Afrikában csak elvétve kerül sor. Mégis az látszik, hogy ezek a fontos helyzeti előnyök sem képesek gátat szabni a különféle Boko Haram frakciók sikeres támadásainak.

⁶⁶ [Boko Haram attacks Nigeria army bases in Bama and Rann](#), [online], 2018. 12. 07. Forrás: TheDefencepost.org [2019. 11. 15.]; Thomas Flichy DE LA NEUVILLE: [Countering Jihadi Swarm Tactics in the Sahel](#), [online], 2018. 10. 02. Forrás: TheWeichterReport [2019. 11. 15.]

⁶⁷ [Dozens of Nigerian soldiers killed in Boko Haram raid](#), [online], 2018. 09. 01. Forrás: France24 [2019. 11. 15.]; [Boko Haram ambush: How militant group deceive Nigerian Army to open barracks gate](#), [online], 2018. 07. 17. Forrás: BBC.com [2019. 11. 15.]

⁶⁸ [Facing the Challenge of the Islamic State in West Africa Province](#), 12.

⁶⁹ Thomas JOSCELYN: [Islamic State arm reportedly seizes Nigerian town](#), [online], 2018. 12. 29. Forrás: Long War Journal [2019. 11. 15.]

⁷⁰ Pick-up gépjárművek különféle fegyverekkel (géppuskák, gépágyúk, rakétavető, aknavető) felszerelve.

⁷¹ [Islamic State fighters storm Nigeria military base near Biu](#), [online], 2019. 04. 27. Forrás: TheDefencePost [2019. 11. 15.]

A legújabb hadszíntér – Mali és Burkina Faso

Mivel a csád-medencei dzsihádisták már korábban is tartottak fenn kapcsolatot a Száhelben és a Szaharában tevékenykedő társaikkal, csak idő kérdése volt, hogy a Szomáliában, majd Északkelet-Nigériában és Nigerben megjelentő újítások mikor jelennek meg Maliban és Burkinában. Annál is inkább, mert szemben a nigériai erőkkel vagy akár az AMISOM-mal, előbbi két ország fegyveres erői nagyon rossz állapotban vannak, és szinte védtelenek a hasonló akciókkal szemben. Ráadásul a térségben tartózkodó külföldi kontingensek (EUTM Mali, MINUSMA, Operation Barkhane) is csábító célpontot jelentenek a dzsihádisták számára: bár ezt nem lehet egyedül a szélsőségesek számlájára írni, napjainkra a MINUSMA az ENSZ egyik legvéresebb békeműveletévé vált, több mint 200 halottal.⁷²

Érdekes módon Mali kapcsán hamarabb megjelentek a katonai bázisok elleni támadások, mint a Csád-medencében. Ez valószínűleg szorosan összefüggött azzal, hogy Maliban már a 2012-es tuareg felkelés idején is sor került a támaszpontok elleni nyílt támadásokra – elsősorban az azt védők gyenge morálja és felszereltsége miatt. Ugyanakkor ezek az akciók – legalábbis az elérhető információk alapján – jóval kevésbé szofisztikáltak voltak, mint a csád-medencei és szomáliai támadások. Mégis, mivel jóval kevésbé tapasztalat, kiképzett és felszerelt ellenséggel állnak szemben, hasonlóan eredményesek és pusztítók.

A mali dzsihádisták szervezeteinek első nagy támadására 2016. július 19-én került sor, amikor a Macina Felszabadítási Front, az 'Ansār ad-Dīn,⁷³ illetve hozzájuk csatlakozó fuláni milíciák összehangolt támadást indítottak a Mali Fegyveres Erők (FASM) nampalai katonai támaszpontja ellen. A rakétavetőkkel, géppuskákkal és kézi fegyverekkel felszerelt felkelők lerohanták a helyőrséget, amelynek 17 tagja elesett, 35 pedig megsebesült. A dzsihádisták kifosztották a bázist és a közeli civil épületeket, majd felgyújtották a garizont. A mali hadsereg bevallása szerint a támadók három irányból rohamoztak, és arra is jutott az energiájukból, hogy elvágják az esetlegesen érkező erősítés útját.⁷⁴ Az, hogy a szomáliai Ceel Cadde-hoz hasonlóan a dzsihádistáknak sikerült meggyőzniük a helyi közösségeket, hogy csatlakozzanak a támadáshoz, jól jelzi, hogy a különféle szélsőségesek nem légtüres térben végzik tevékenységüket, és szoros kapcsolatot építettek ki a helyi társadalommal, kiaknázva a kormányzat által marginalizált csoportok vélt vagy valós sérelmeit.

A dzsihádisták sikereit fokozta, hogy 2017-től kelléktárjukban egyre gyakrabban jelentek meg a (S)VBIED-k. 2017 januárjában Gao városában egy katonáknak szállást adó táborban hoztak működésbe egy pokolgépet, amely félszáz emberrel végzett.⁷⁵ Az akciót az al-Murābiṭūn vállalta magára. Ugyanakkor a merényletet nem kombinálták gyalogsági támadással, így felszerelés zsákmányolására nem került sor. 2017 márciusában, illetve júniusában viszont újabb bázisokat sikerült megtámadnia, illetve elfoglalnia a felkelőknek, ismét több tucat mali katonát megölve vagy megsebesítve.⁷⁶ 2018 januárjában Timbuktu közlében foglaltak el a dzsihádisták egy bázist, ahol 14 katonát megöltek és 18-at megsebesítettek.⁷⁷ 2018. június 29-én pedig már a G5 Sahel többnemzeti erő parancsnokságát támadták meg Sevaréban – igaz, itt nem nagy tömegben rohamozó erőkkel, sokkal inkább beszivárgással.⁷⁸

⁷² [Fatalities](#), [online], 2019. Forrás: [Peacekeeping.un.org](#) [2019. 11. 15.]

⁷³ A Száhel és a Szahara dzsihádisták csoportjai jóval töredezetebbek, mint szomáliai vagy csád-medencei társaik. 2017 előtt például megkülönböztethetjük az AQIM-ot, a Macina Felszabadítási Frontot, az 'Ansār ad-Dīnt, illetve al-Murābiṭūnt, amelyek részben területi alapon, részben parancsokai – és a köztük levő viszályok – alapján különültek el. Közös volt bennük, hogy vezetésük – és gyakran harcosaik is – ismerték egymást, és mind az al-Qāidának esküdtek hűséget. 2017-ben aztán ezek a csoportok Jamā'at Nuṣrat al-Islām wal-Muslimīn néven egyesültek.

⁷⁴ [Islamist militants kill 17 soldiers in attack on Mali army base](#), [online], 2016. 07. 16. Forrás: [Reuters.com](#) [2019. 11. 17.]

⁷⁵ [Al-Qaeda affiliate claims Mali car bomb attack in Gao](#), [online], 2017. 01. 18. Forrás: [BBC.com](#) [2019. 11. 17.]

⁷⁶ [Soldiers killed in Mali attack as violence surges](#), [online], 2017. 03. 06. Forrás: [Al-Jazeera](#) [2019. 11. 17.]; [Soldiers killed in attack on Mali military camp](#), [online], 2017. 06. 17. Forrás: [Al-Jazeera](#) [2019. 11. 17.]

⁷⁷ [Malian soldiers killed in al-Qaeda attack on army base](#), [online], 2018. 01. 27. Forrás: [Al-Jazeera](#) [2019. 11. 17.]

⁷⁸ [Islamist militants attack African military base in Mali, at least six dead](#), [online], 2018. 06. 29. Forrás: [Reuters.com](#) [2019. 11. 17.]

Az akciók töretlen lendülettel folytatódtak a következő évben is. Márciusban Dioura mellett rohantak le egy bázist, ahol 21 mali katona esett el. A hírek szerint a rohamot egy dezertőr vezette, aki pontos ismeretekkel rendelkezett a védelem gyenge pontjairól.⁷⁹ Szeptember végén két támaszpontot érintő, koordinált támadásban a mali biztonsági erők legalább 38 tagja esett el, egy hónappal később pedig 54-en haltak meg egy újabb akcióban, amely a FASM történetének egyik legsúlyosabb egy napra jutó vesztesége volt.⁸⁰

2018-tól kezdve az erőszak egyre inkább átterjedt Burkina Fasóra is. 2018 márciusában a hadsereg parancsnokságát és a francia nagykövetséget érte támadás Ouagadougouban. Bár ezek sem nagyobb létszámú erőkkel végrehajtott akciók voltak, szervezettségük és koordinációjuk előre vetítette a sebezhetőbb katonai támaszpontok elleni támadásokat. 2019 januárjában egy Nassoumbóban fekvő garnizont választottak célpontul a dzsihádisták. A felkelők motorkerékpárokon érkeztek a helyszínre, ahol rakétavetőkkel és kézfegyverekkel vették tűz alá a bázist. Bár a jelentések szerint a biztonsági erők visszaverték a kísérletet, négy halottat és öt sebesültet veszítettek.⁸¹ Ez volt az első eset, amikor a Jamā'at Nuṣrat al-Islām wal-Muslimīn (JNIM) tagjai egy katonai támaszpontot nagyobb erővel próbáltak meg elfoglalni. Akárcsak a többi hadszíntéren, a dzsihádisták itt is igyekeztek kiaknázni a helyi társadalmi és etnikai feszültségeket, elsősorban a különböző állattartó és földműves csoportok között.⁸² A következő időszakban megszorodtak a kisebb helyőrségek elleni támadások, ugyanakkor az elérhető információk alapján ezeket – súlyos veszteségek mellett ugyan, de – sikerült visszaverni.⁸³

Egyelőre úgy tűnik, a Burkina Fasóban tevékenykedő csoportok sem létszámukban, sem szervezettségükben nem képesek lerohanni jelentősebb, századerővel védett támaszpontokat, és inkább rajtaütésekkel, valamint a civil – gyakran keresztény – lakosság elleni akciókkal hívják fel magukra a figyelmet.

Érdekes ugyanakkor kiemelni, hogy a Boko Haram vagy a mali csoportok is hasonló előzményekből kiindulva fejlesztették tökélyre módszereiket – esetenként néhány hónap leforgása alatt. Ráadásul Burkina Faso biztonsági erői még kevésbé képesek kezelni az új kihívást, mint mali kollégáik. Ezt jól mutatja, hogy az évtizedeken keresztül a béke szigetként működő ország alig egy év alatt lett a dzsihádisták erőszak egyik fő színtere Nyugat-Afrikában.

Kilátások

A katonai bázisok olyan csábító célpontokat jelentenek a dzsihádisták számára, amelyek kísértésének nehéz ellenállni. A statikus, a központoktól távol fekvő FOB-k még egy néhány száz fős támadó csoport számára is könnyű célpontot jelentenek. A támaszpontok elfoglalása pedig nem csupán óriási katonai, de jelentős szimbolikus siker is, amelyet aztán a dzsihádisták szervezetek propagandagépezete kiválóan ki is aknáz. A lemészárolt, megcsonkított katonák látványa, a sebesültek kivégzése a videókon nem csupán a hadsereg tagjait demoralizálja, de a helyi lakosságban is növeli a félelem és bizonytalanság légkörét, megkérdőjelezve, hogy melyik felet is érdemes támogatni a küzdelemben. A megszerzett fegyver és felszerelés pedig fontos logisztikai támogatást jelent a csoportoknak.

A felkelők sikeréhez a legtöbb esetben legalább annyira hozzájárultak ellenfeleik gyengeségei és mulasztásai (gyenge hírszerzés és felderítés, nem megfelelő védelmi támpontok, rossz szervezettség és alacsony szintű felkészültség, elégtelen kommunikáció, légi komponens hiánya), mint saját professzionalizmusuk. Az elmúlt négy év akciói ugyanakkor azt is megmutatták, hogy a nagy létszámmal végrehajtott, jól koordinált támadások még a felkészült védőkkel szemben is kiváló eredményeket tudnak elérni. A szomáliai Halgannál a harcedzett etióp erők nem csupán felkészültek az aš-Šabāb támadására, de harci helikopterek formájában légi támogatást

⁷⁹ [Several killed as gunmen storm Mali army base](#), [online], 2019. 03. 17. Forrás: France24 [2019. 11. 17.]

⁸⁰ [Militants kill 54 in attack on Mali army post; IS claims responsibility](#), [online], 2019. 11. 01. Forrás: Reuters.com [2019. 11. 17.]

⁸¹ [At least 4 Burkina Faso soldiers killed in attack on military base in Nassoumbou](#), [online], 2019. 01. 28. Forrás: DefencePost.com [2019. 11. 20.]

⁸² [Dozens die in Burkina as Sahel conflict spirals](#), [online], 2019. 04. 03. Forrás: Reuters.com [2019. 11. 21.]

⁸³ [Several soldiers killed in Burkina Faso attacks](#), [online], 2019. 10. 19. Forrás: Al-Jazeera [2019. 11. 21.]

is kaptak. Mindezek ellenére csak súlyos veszteségek árán tudták visszaverni a rohamot. Ugyanez igaz több csád-medencei akcióra is: bár a nigériai hadsereg helikopterei és merevszárnyas repülőgépei több esetben is bekapcsolódtak a küzdelembe, ez összességében képtelen volt annak megakadályozására, hogy 2018 végére a Boko Haram, illetve különböző frakciói számos bázis lerohanásával ismét nagyobb területeket vonjanak ellenőrzésük alá a Csád-tó környékén.

Mindezen tanulságok különösen fontosak azon európai országok – köztük Magyarország – számára, amelyek katonákat állomásoztatnak a kontinensen, legyen az az EUTM Somalia mogadishui támaszpontja, az EUTM Mali bázisa vagy valamely ENSZ-misszió.

Egyrészt tény, hogy ezeket a létesítményeket őrzésükben, megerősítettségükben össze sem lehet hasonlítani például a lerohant mali támaszpontokéval, így ma elhanyagolható annak az esélye, hogy hasonló módon lerohanják őket, amint például Ceel Caddét. Ugyanakkor figyelembe kell vennünk, hogy a nagyjából megerősített századerőkkel védett garizonok számára egy ilyen támadás visszaverése súlyos veszteségekkel járhat. (S)VBIED-k nagyszámú alkalmazása, tüzérségi eszközök (aknavetők) és rakétavetők bevetése, illetve jelentősebb rohamozó lövészkötelékek olyan nyomást tudnának kifejteni a védőkkel szemben, amit nem lehet érdemi veszteségek nélkül visszaverni.

Ennek kapcsán különösen fontos kiemelnünk, hogy míg számos afrikai ország, mint láttuk, nem közöl információkat az így elszenvedett veszteségekről, addig az a nyugati országok esetében aligha lenne járható út. A közvélemény számára pedig valószínűleg komoly sokkot jelentene, ha arról értesülne, hogy egy ilyen típusú támadásban tucatnyi saját halottat és sebesültet vesztek.

Nagyon fontos, hogy ebből a szempontból lényegtelenek a támadók veszteségei, mert a legtöbb szervezet viszonylag egyszerűen képes pótolni azokat. A különféle becslések az aš-Šabāb létszámát 5000 és 10000 fő közé teszik, a különféle Boko Haram frakciókét pedig összesen 6-8000 főre. Néhány száz halott nem érinti érdemben ezen csoportok műveleti képességeit, viszont a lemészárolt külföldiek olyan kommunikációs és politikai erővel bírnak, amely akár a misszió elhagyására is bírhatja a résztvevőket. Elég, ha csak a híres 1993-as mogadishui csatára gondolunk, amikor másfél tucat amerikai katona halála a teljes ENSZ-kontingens kivonulását hozta magával. De Ceel Cadde kapcsán is fellángolt a vita a kenyai közéletben, hogy miért is hálnak meg kenyai katonák egy idegen országban, és hogy ki kellene vonni a KDF-et Szomáliából.⁸⁴ Egy feltételezett, számos halálos áldozattal járó akció egy európai katonai bázis ellen nem csupán sokkolná a hazai közvéleményt, de valószínűleg a misszióból való kivonulásra is rákényszerítené a veszteségeket elszenvedett országok kormányát. E tekintetben talán csak néhány nagyhatalom (Franciaország, Nagy-Britannia) társadalmának tűrőképessége magasabb az átlagosnál.

Azt, hogy mire számíthatunk a közeljövőben, jelezte az amerikai hadseregnek a szomáliai Baledoglében létesített, a szomáli különleges erőkkel közösen működtetett bázisa elleni támadás. A 2019. szeptember 30-i akció során az aš-Šabāb SVBIED-kal igyekezett megközelíteni a támaszpontot és utat nyitni harcosai számára a bázis belsejébe. A védők azonban értesültek a közelgő veszélyről, ezért még időben légitámogatást tudtak kérni a közelgő járművek megsemmisítésére. Miután a SVBIED-kat semlegesítették, a dzsihádisták a visszavonulás mellett döntöttek. A detonációról készült felvételek jól szemléltették, hogy mekkora erejű SVBIED próbálta elérni a bázist,⁸⁵ és nem nehéz elképzelni, hogy légitámogatás hiányában milyen következményekkel járhatott volna az akció.

Az afrikai dzsihádisták szervezetek fejlődése, adaptivitása és kreativitása már az elmúlt évtizedben is egyre komolyabb fejtörést okozott mind a helyi, mind a külső szereplőknek. Minden jel afelé mutat, hogy ez a következő években sem lesz másképp, és ellenfeleiknek nem csupán további mennyiségi, de minőségi változásokkal is szembe kell nézniük.

⁸⁴ Kenya's military defeat at El Adde: Time to end war on terror in Somalia, [online], 2017. 01. 19. Forrás: Pambazuka.org [2019. 11. 21.]

⁸⁵ AlShabaab attacked US Forces in Somalia early Monday morning, [online], 2019.09.30. Forrás: Twitter [2019. 11. 21.]

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2012– : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Marsai Viktor, 2019

© NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2019